

Kvalitetsrapport

**Livsmiljö, demokrati och
öppenhet**
Läsåret 2019-2020

2021-01-15

Innehållsförteckning

.....	1
SAMMANFATTNING	2
INLEDNING	3
FÖRSKOLAN	4
Inflytande och samråd	4
Barnens förmåga att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande	6
En samhällsgemenskap med mångfald som grund	8
Strategi för hållbarhet i förskolan	8
Utvecklingsområden	9
FÖRSKOLEKLASS	10
Måluppfyllelse	10
Utvecklingsområden	12
GRUNDSKOLA	12
Måluppfyllelse	12
Strategi för hållbarhet i grundskolan	15
Utvecklingsområden	16
GRUNDSÄRSKOLAN	16
Förskoleklass, särskolan	17
Grundsärskola	17
Fritidshem, särskolan	18
Utvecklingsområden, Grundsärskolans hela verksamhet	18
FRITIDSHEM NULÄGESBEDÖMNING	19
Måluppfyllelse	19
Utvecklingsområden, fritidshem	20
GYMNASIET NULÄGESBEDÖMNING	20
Uppskattad måluppfyllelse	20
Inflytande	21
Etiska ställningstaganden	22
Arbetsmiljö, närmiljö, miljö i ett vidareperspektiv	23
Diskriminering och kränkande behandling	24
Samhällsgemenskap med mångfald som grund	24

Utvecklingsområden	25
GYMNASIESÄRSKOLAN	25
Utvecklingsområden, gymnasiesärskolan	27
ÖVRIGT	27
LEDNINGSGRUPPENS REKOMMENDATION	28

Sammanfattning

Samtliga rektorer inom **förskolan** anser att förskoleverksamheten uppfyllt skollagens mål kring inflytande och samråd i hög grad. När det gäller barnens inflytande och möjlighet till samråd har respektive arbetslag på förskolorna i Piteå i sitt systematiska kvalitetsarbete formulerat målkriterier kopplade till målet. Utifrån målkriterierna, aktuellt nuläge i barngruppen, valda metoder och nedslag har personalen under läsårets gång systematiskt arbetat för att nå en hög måluppfyllelse. Många arbetslag beskriver att barnen varit delaktiga i lek- och lärandemiljöns utformning genom val av material och de olika aktiviteternas placering. Barn och pedagoger har tillsammans utarbetat samspelsregler för de olika aktiviteterna. När det gäller vårdnadshavarnas inflytande och möjlighet till samråd tar de del av det som sker på förskolan främst via utvecklingssamtal, uppföljningssamtal, föräldramöten, möten i vardagen samt ”Forum för samråd”. Det finns även enheter som varje vår utformar en föräldraenkät där vårdnadshavare har möjlighet att anonymt besvara frågor som rör förskolornas verksamhet.

Samtliga rektorer inom förskolan anser att målet kring barnens förmåga att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande, ta ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling samt att aktivt delta i samhället är uppnått i hög grad. Utbildningen i förskolan medverkar till att ge barnen ett medvetet och varsamt förhållningssätt till naturen och miljön runt omkring dem. Samtliga förskolor i Piteå Kommun är delaktiga i arbetet med giftfri förskola och det finns en medvetenhet om vikten av att minimera mängden avfall.

Grundskolans rektorer skattar målet Inflytande och samråd som uppfyllt i hög grad. Föräldramöten lyfts som ett viktigt forum för dialog (där aktuella frågeställningar från vårdnadshavare diskuteras) men även föreläsningar, inskolnings- och utskolningssamtal, föräldramötesguide där man lyfter och diskuterar olika ämnen i olika årskurser men framför allt framhålls en öppen och direkt återkopplande dialog med vårdnadshavare, inte minst när det gäller arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Elevernas inflytande beskrivs som formella och informella möten, planering av aktiviteter och av inom- och utomhusmiljö m.m.

De två målområden som skattas högst av rektorerna är hur eleverna ges förutsättning att utveckla sin förmåga att göra etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om

mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt tar ansvar för och utövar inflytande över den sociala, kulturella och fysiska miljön.

Skolornas arbete med respekt, hur de vuxna reagerar om någon blivit kränkt eller hur skolan aktivt arbetar för att förhindra kränkande särbehandling skattas allra högst av eleverna enligt Skolinspektionens nationella enkät och är de områden där Piteå ”sticker ut positivt” i förhållande till samtliga deltagande skolor.

Samtliga skolenheter inom grundskolan innehar Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling”. Enheterna sätter vart tredje år upp nya målsättningar för vad man vill åstadkomma när det gäller ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Arbetet drivs av respektive enhet och syftar till att både öka kunskapen om miljö och klimat och hur vi kan leva på ett mer hållbart sätt

I **gymnasiet** är rektorernas samlade bedömning för de aktuella läroplansområdena att målen uppfylls i hög grad. När det gäller frågan om alla elever har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen, är det den fråga som rektorerna skattar lägst. De olika skolenheterna beskriver dock många olika aktiviteter och förhållningssätt som bidrar till att möjliggöra elevers inflytande över sin utbildning. Samtliga skolenheter har väl fungerande elevråd som har återkommande träffar ca en gång per månad och där förs dialog kring hur utbildningen fungerar på klassrumsnivå men också på övergripande organisationsnivå.

Värdegrundsarbetet genomsyrar verksamheten och personal och rektorer är måna om att ta tag i konflikter direkt. I Skolinspektionens nationella enkät anger 75 % av eleverna i Piteå att ”I min skola pratar vi om mänskliga rättigheter”. Det är samma nivå som riket i stort.

Frågor som rör respekt och omsorg om närmiljö och miljö är centrala i verksamheten. Strömbacka är certifierad för ”Skola för hållbar utveckling”. Miljöfrågorna är återkommande i många kurser och på yrkesprogrammen är miljöaspekterna en naturlig del av utbildningen. Frågor som rör arbetsmiljö är återkommande på mentorstid och i elevråden. Samtliga skolenheter har utbildade elevskyddsombud och på yrkesprogrammen medverkar elevskyddsombuden vid skyddsronder.

När det gäller skolans arbete med att förhindra diskriminering och kränkande behandling svarar samtliga skolenheter att målet är uppfyllt i hög grad. Rektorerna bedriver tillsammans med sin personal och elevhälsan ett målinriktat arbete för att förebygga och följa upp eventuella kränkningar i verksamheten. Goda rutiner finns och i och med att rektorerna jobbar nära varandra kan de snabbt fånga upp problem som kan uppstå över gränserna på skolenheterna.

Inledning

Enligt skollagstiftningen ansvarar Piteå kommun som huvudman för att planera, följa upp och utveckla utbildningen, vilket också ska göras på enhetsnivå.¹ Den här rapporten skrivs i syfte att bidra till att ge goda förutsättningar för barnens och elevernas lärande. Den presenterar skolväsendets resultat och processer inom målområdet och gör en sammanfattande och framåtblickande analys av vilka behov som finns. Den bidrar därigenom till att huvudmannen kan fatta informerade beslut för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²

Rapporten tar sin utgångspunkt i målen som Barn- och utbildningsnämnden har inom Piteås strategiska områden *Livsmiljö* samt *Demokrati och öppenhet*. För att skapa nulägesbedömningen analyseras tillgänglig statistik och avdelningschefernas rapporter om kvaliteten avseende *Normer och värden* samt *Ansvar och inflytande* i förskolor, skolor och fritidshem.

Kommunala mål	Livsmiljö	Demokrati och öppenhet
	<ul style="list-style-type: none"> • Samhällsbyggnad ska utgå från social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet • Piteå ska vara tryggt och tillgängligt för alla • Piteå ska erbjuda attraktiva och varierande boendemiljöer • Piteå ska utveckla bra infrastruktur och goda kommunikationer • I Piteå utgör kulturen en drivkraft för demokrati, tillväxt och samhällsutveckling 	<ul style="list-style-type: none"> • Pitebor i alla åldrar ska känna att det är meningsfullt att engagera sig och att de kan påverka kommunens utveckling • Piteå präglas av en samhällsgemenskap med mångfald som grund • Service och bemötande utformas jämställt i kommunens alla verksamheter
Nationella mål	Normer och värden	Ansvar och inflytande
	<p>Att varje barn och varje elev med stigande ålder utvecklar...</p> <ul style="list-style-type: none"> • öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar • sin förmåga att göra etiska ställningstaganden • sin vilja att handla med andra människors bästa för ögonen • respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö 	<p>Att varje barn och elev med stigande ålder utvecklar...</p> <ul style="list-style-type: none"> • sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och förskolans/skolans miljö • sin förmåga att arbeta i demokratiska former och bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv

Figur 1. Kommunala och nationella mål inom *Livsmiljö*, *Demokrati och öppenhet*

Förskolan

Inflytande och samråd

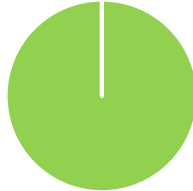
Samtliga rektorer inom förskolan anser att förskoleverksamheten uppfyllt målet kring inflytande och samråd enligt skollagens (2010:800) 4 kap. § 9, 12f, i *hög grad*.

¹ 4 kap. 3-4 § skollagen (2010: 800)

² 2 kap. 8b § skollagen (2018:608)

Självskattad måluppfyllelse - Inflytande och samråd

■ Målet ej uppfyllt ■ Målet delvis uppfyllt ■ Målet uppfyllt i hög grad ■ Målet helt uppfyllt

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och därmed få möjlighet att påverka sin situation som prioriterat mål för 2.3 Barns inflytande.

Barnens inflytande

När det gäller barnens inflytande och möjlighet till samråd har respektive arbetslag på förskolorna i Piteå i sitt systematiska kvalitetsarbete formulerat målkriterier kopplade till målet. Utifrån målkriterierna, aktuellt nuläge i barngruppen, valda metoder och nedslag har personalen under läsårets gång systematiskt arbetat för att nå en hög måluppfyllelse.

Man har kontinuerligt dokumenterat tillfällen för att se om förväntad utveckling sker, reflekterat över framgångsfaktorer och utvecklingsområden samt organisation och förhållningssätt för att sedan välja hur man ska arbeta vidare. Utbildningen utgår alltid från det barnen visar intresse för, med utgångspunkt i förskolans styrdokument.

I läroplanen för förskolan betonas exempelvis att all form av utvärdering i förskolan ska utgå från barnperspektiv och att barns röster tydligt ska lyftas fram. De ska också vara delaktiga i och ha inflytande över såväl dokumentation och utvärderingar.³

Forskarna Ingrid Pramling Samuelsson och Niklas Pramling beskriver hur vuxna behöver kunna lyssna, se och samspela med barnen för att de ska kunna utgå från barnens perspektiv. Det handlar om att via dokumentationer fånga vad barnen förstår och intresserar sig för inom den verksamhet de får ta del av. Genom att dokumentera vid några tillfällen, göra sk. ”nedslag i tiden”, kan pedagogerna analysera barns förändrade kunnande inom till exempel ett temaarbete.⁴

Pedagogernas observationer och dokumentation av barngruppen bildar på så sätt viktiga underlag för att synliggöra alla barns intressen och för att utveckla utbildningen i Piteås förskolor, oavsett barnens förmåga att kommunicera verbalt.

Inomhusmiljön utformas och förändras utifrån barnens intresse och anpassas så den är tillgänglig för att utveckla barnens självständighet. Den fysiska miljön anpassas för att ge

³<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/barns-inflytande-i-utvardering-och-dokumentation-i-forskolan>, hämtad 2021-01-04

⁴ Ibid.

barnen självständighet genom tillgänglighet. Många arbetslag beskriver att barnen varit delaktiga i lek – och lärandemiljöns utformning genom val av material och de olika aktiviteternas placering. Barn och pedagoger har tillsammans utarbetat samspelsregler för de olika aktiviteterna.

Barnen har även inflytande vad gäller möjlighet att utforma en del av den så kallade *Samlingen*. I samlingarna finns ett medvetet fokus på kommunikation och barnen ges rikliga tillfällen att göra sina röster hörda och förmedla sina tankar och teorier. Pedagogerna arbetar medvetet med ett demokratiskt förhållningssätt och samtalar med barnen om demokrati och rösträtt. Barnen har möjlighet att välja vad de vill göra utom vid de tillfällen pedagogerna väljer aktivitet utifrån undervisningsmål.

Vårdnadshavarnas inflytande

När det gäller vårdnadshavarnas inflytande och möjlighet till samråd tar de del av det som sker på förskolan främst via utvecklingssamtal, uppföljningssamtal, föräldramöten och möten i vardagen. De flesta förskolor genomför *Forum för samråd* vid två tillfällen under läsåret samt erbjuder föräldramöten vid ett tillfälle under läsåret. Alla vårdnadshavare erbjuds minst ett utvecklingssamtal per läsår. Ett föreläsningstillfälle för vårdnadshavare ges kring föräldrarollen ”Bara Vanligt Vardagsliv”.

Många förskolor bloggar till vårdnadshavarna via kommunens digitala system Tempus om den undervisning som bedrivs. Vid de dagliga lämningarna/hämtningarna förs löpande dialog med vårdnadshavarna och under utvecklingssamtalen lyfter pedagogerna mer fördjupat hur man arbetar mot målen och det specifika barnet. Dessutom är dokumentationer över temaarbetets processer synliga på avdelningarna.

Förskolor har även andra forum för att öka inflytandet för vårdnadshavarna med bland annat filmvisning i samband med hämtning, barn som ansvarar tillsammans med pedagog för att delge deras samlade material från läsårets teman samt projekt med föräldrafika.

Det finns även enheter som varje vår utformar en föräldraenkät där vårdnadshavare har möjlighet att anonymt besvara frågor som rör förskolornas verksamhet.

Barnens förmåga att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande

Samtliga rektorer inom förskolan anser att målet kring barnens förmåga att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande, ta ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling samt att aktivt delta i samhället är uppnått *i hög grad*.

Självskattad måluppfyllelse - Förmåga att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande

■ Målet ej uppfyllt ■ Målet delvis uppfyllt ■ Målet uppfyllt i hög grad ■ Målet helt uppfyllt

För att utveckla barnens förmåga gällande öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande arbetar pedagogerna med att bygga en förståelse för hur man i en grupp kan tycka, tänka och känna olika och att det är okej. Detta för att utveckla barnens förmåga att visa hänsyn och omsorg om sina medmänniskor, försöka ta andras perspektiv, hjälpa varandra och värna om varandras välbefinnande samt att träna på att kunna stå upp för och ta ansvar för sig själv och andra.

Utbildningen i förskolan medverkar även till att ge barnen ett medvetet och varsamt förhållningssätt till naturen och miljön runt omkring dem samt att medvetandegöra barnens *jag*, att ge barnen möjlighet att utforska vem *jag* är, vad *jag* gillar, vad *jag* tycker. Varje barn ska känna att den *jag* är och vad *jag* tycker är betydelsefullt. Insikten att våra *jag* ska bli ett *vi* måste man lära sig att förhålla sig till och ha acceptans för olikheter.

Ritprata är en metod som används vid specifika händelser för att lösa konflikter där barnen ges möjlighet att ge sin syn och upplevelse på vad som skett och varför. TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) som stöd används för att ge alla barn ökad möjlighet att kommunicera med varandra och göra sig förstådd.

I förskolans lärmiljö används hållbara material som har en tydlig plats där barnen bli producenter istället för endast konsumenter. Naturen, återbruk, hälsa och välbefinnande, språk-kommunikation, barnkonventionens artiklar, samarbete, delaktighet, lyssna, hjälpa, integritet, sociala hållbarhetsmål är något som fokuserats i verksamheternas genomförande och funnits med i rutinsituationer, oplanerad och planerad undervisning samt beskrivs i förskoleenheternas systematiska kvalitetsarbete på olika sätt.

Inom certifieringen ”*Skola för hållbara utveckling*” finns sociala mål där ett humanistiskt förhållningssätt är i fokus. Där ingår tydligt målet med ansvarstagande och respekt för både människor och natur. Dessa frågor är en ryggrad för förskolans värdegrund.

Gott ledarskap av pedagoger, kunskap och engagemang i att ta reda på och möta barnens perspektiv, behov, erfarenheter och intressen för att sedan omsätta detta till oplanerade samt planerade undervisningssituationer ses som en förklaring till den måluppfyllelse som rektorerna ser.

Dokumentations- och reflektionsarbete tillsammans med barnen och i arbetslagen liksom positiva förväntningar på barn, rimligt ställda krav, goda relationer, öppenhet, lyssna och samtala ses också som förklaringar till resultaten.

Pedagogerna tar sitt ansvar i arbetet med att skapa en likvärdig utbildning för alla barn i förskolan genom bland annat tydliggörande med hjälp av bildstöd och TAKK, olika anpassningar, estetiska uttryckssätt och IKT-verktyg. Barnen är intresserade och nyfikna, har utvecklat sitt språk, sin kommunikation och sin samarbetsförmåga. Lösningssinriktat arbetssätt och lågaffektivt bemötande i arbetslagen ger en samsyn som gynnar alla.

En samhällsgemenskap med mångfald som grund

En del förskoleområden har en stor mångfald och variation både gällande utlandsfödda och utifrån socioekonomiska förutsättningar. Detta har lett till att pedagogerna har stor erfarenhet och kompetens i att möta människor och familjer med olika förutsättningar och kulturer. Genom åren har fortbildning skett för pedagogerna just för att kunna möta denna mångfald. Pedagogerna möter och är inlyssnande för varje barn och familjs behov och möter dessa med respekt och öppenhet. Pedagogerna arbetar medvetet med vägar för kommunikation både till barn och familjer. Detta för att öka inflytande och delaktighet.

Ett gemensamt förhållningssätt är viktigt inom arbetslaget/enheten, där pedagogerna synliggör olikhet som något berikande, pratar gott om varandra, barnen och vårdnadshavarna, uppmärksammar positiva handlingar och kommunicerar på ett föredömligt sätt.

Aktionsforskningsprojekt samt SKUA (språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt) med fokus på mångfald är exempel på insatser som gjorts.

Den 3-4 december 2019 tog samtlig personal inom förskola och grundskola del av seminariet ”Barnkonventionen i förskola och skola” med Susann Swärd, författare och chef för Rättighetsfokus Syd. Seminariet handlade om hur den nya lagen kommer att påverka förskola och skola.⁵

Strategi för hållbarhet i förskolan

Samtliga förskolor i Piteå Kommun är delaktiga i arbetet med giftfri förskola. Arbetet innebär att föremål som innehåller skadliga ämnen tas bort och att inköp av inventarier och material görs med upphandlingsmyndighetens baskrav för giftfri förskola. Den utrensning av skadliga material som personalen gjort med stöd av miljöinspektör ska, tillsammans med rutiner för inköp av giftfria material via avtalskatalog, garantera giftfrihet då inga nya giftiga material tas in i verksamheten.⁶

På samtliga kommunens förskolor och skolor ska det finnas en medvetenhet om vikten av att minimera mängden avfall. I första hand bör detta ske genom att varje enhet har god kontroll på vad som köps eller tas in till verksamheten. Målet är att identifiera och minimera

⁵ *Strategi för hållbarhet 2020-2022*, Utbildningsförvaltningen, 2020-04-28, sid. 11

⁶ *Ibid.*, sid. 4

onödiga inköp. Det material som köps in bör, där det är möjligt, ha en lång livslängd och låg klimatpåverkan.

Det avfall som uppstår i verksamheten ska sorteras i ändamålsenliga kärl. Ambitionen är att inte bara källsortera det avfall som uppstår utan även att kontinuerligt minska mängden avfall i våra förskolor och skolor.⁷

Arbetet med att skapa en giftfri miljö innebär inte bara ansvar för verksamheten att plocka bort skadliga material. Vid byggnationer handlar det också om att välja rätt material i ytskikt, exempelvis används PVC fria golv i alla utrymmen där det är praktiskt möjligt, våtutrymmen som kräver uppvik och rörgenomföringar är däremot undantagna.. Vi gör också färgval som är giftfria och som inte släpper ifrån sig lukt. Vid upphandling tillämpas upphandlingsmyndighetens ”baskrav för giftfri förskola”. Vår ambition vid nybyggnad är också att barn och ungdomar själva ska kunna uppfatta på vilket sätt byggnaderna bidrar till hållbarhet, det kan handla om åtgärder som att visualisera energiförbrukning på displayer eller att placera solpaneler synligt för barnen.⁸

Förskolornas lokaler ska vara gestaltade så att pedagogerna kan ha överblick och insyn i alla utrymmen. Syftet med detta är att skapa trygghet hos barnen som vet att pedagogerna ser dem. Överblick och insyn bidrar också till att förebygga situationer där övergrepp skulle kunna ske. En del barn behöver mer avskildhet än andra, de blir lättare störda och har svårt att fokusera när det händer mycket i rummet. När vi bygger har vi dessa barn i åtanke.⁹

På de flesta av kommunens förskolor finns belysning inköpt av personalen. Ljuskällorna i belysningen förekommer ibland den gamla typen av lågenergilampor innehållandes kvicksilver i gasform, vilket medför risk för att barn exponeras ifall de skulle gå sönder. I utbildningsförvaltningens strategi för hållbarhet anges därför följande aktivitetsplan¹⁰:

- Målet är att samtliga lågenergilampor på kommunens förskolor ska vara utbytta till LED lampor innan utgången av 2020.

Utvecklingsområden

- Arbetet med att bygga upp barnens erfarenhetsbank och kompetens gällande en mångfald av uttrycksformer kan utvecklas.
- Lek- och lärandemiljöns utformning och innehåll kan utvecklas.
- Kompetensen hos pedagogerna behöver utvecklas kring flerspråkighet och hur man kan ge stöd till utlandsfödda barn.

⁷ *Strategi för hållbarhet 2020-2022*, Utbildningsförvaltningen, 2020-04-28, sid. 4

⁸ *Ibid.*, sid. 5

⁹ *Ibid.*, sid. 6

¹⁰ *Ibid.*, sid. 10

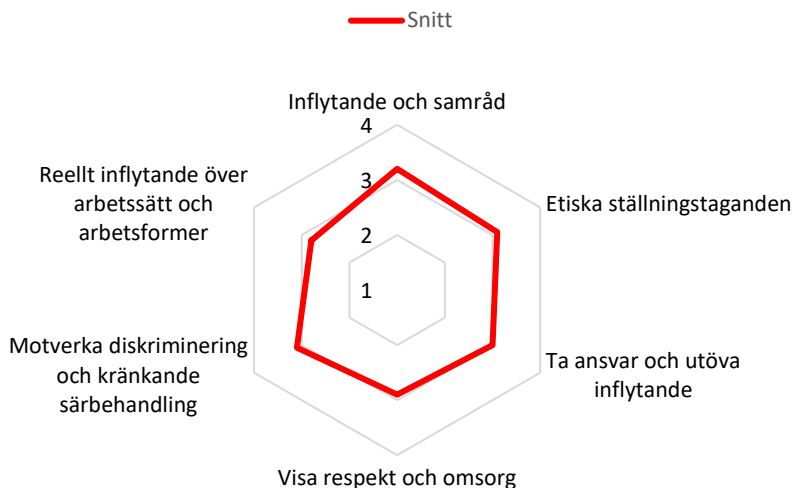
Förskoleklass

Måluppfyllelse

Uppgifterna om förskoleklassens måluppfyllelse bygger på den enkät som avdelningschef lämnat till rektorerna för självskattning av i vilken grad man arbetat med inflytande och samråd, i vilken grad eleverna getts förutsättningar att utveckla olika förmågor när det gäller mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar, ansvarstagande, respekt/omsorg, i vilken omfattning skolenheterna arbetat för att motverka diskriminering och kränkande särbehandling samt gett eleverna ett reellt inflytande över arbetssätt och arbetsformer. Enkäten är sammanställd i en 4-gradig självvärderingskala där "Inte uppfyllt" motsvarar (1) och "Helt uppfyllt" (4). Ambitionen har varit att jämföra självvärderingarna med Skolenkäten som genomfördes VT 2020 men Skolverket publicerar från den 1 september 2020 enbart statistik på riksnivå. Denna förändring är en konsekvens av att Statistikmyndigheten SCB beslutat om en reviderad sekretesspolicy. Publicering finns på skolinspektionens hemsida men endast i jättelika Excelfiler och en sammanställning av alla resultat skulle innebära en allt för stor handpåläggning. Endast ett fåtal resultat från Skolenkäten VT 2020 kommer därför att redovisas.

När rektorerna gör en självskattning kring verksamheten och dess undervisning framkommer följande bild:

Förskoleklassernas skattade måluppfyllelse

Rektorernas självskattning på frågan "Hur väl anser du/ni att verksamheten i skolenheten lever upp till skollagens (2010:800) 4 kap. §9 samt §§12-13 krav på inflytande och samråd?" blir den genomsnittliga bedömningen för förskoleklassen 3,2 dvs. "Uppfyllt i hög grad". I kommentarerna till frågan framkommer att man fångar upp elevernas frågor, intressen och behov i dialoger och vid morgonsamlingar och därigenom kan eleverna påverka lärmiljön och aktiviteter.

Många skolor arbetar med sk ”valtavor” och arbetsscheman där eleverna får välja aktiviteter utifrån intresse och dagsform. Man utvärderar och följer upp dagen på olika sätt genom b.la. ”tummen upp”

Klassråd och elevråd har utvecklats mycket sista åren. Tydlig och gemensam dagordning på alla tre elevråd och de flesta klassråd. Prioriterad tid för de ansvariga pedagoger/ledningsresurs som är ansvarig för elevrådet. Det är tydligt för eleverna hur de kan påverka vilket leder till en annan förståelse och ett större ansvarstagande.¹¹

Vårdnadshavare ges möjlighet till inflytande över utbildningen i förskoleklassen genom både formella och informella möten. De erbjuds inskolningssamtal, utvecklingssamtal 1ggr/termin, månadsbrev, mail och telefonkontakt. Samrådsforum genomförs på alla skolenheter och under HT 19 genomförde Öjebyns hela förskole-och skolområde en föreläsning om skrämtdid och ”popcornhjärna” för alla vårdnadshavare.

När det gäller i vilken utsträckning förskoleklasserna arbetat med *att eleverna ges förutsättning att utveckla sin förmåga att göra etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar, tar ansvar för och utövar inflytande över den sociala, kulturella och fysiska miljön samt visar respekt för omsorg såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv* självsfattas det att man gör det i *hög grad* med ett genomsnitt mellan 3,0-3,1. Rektorer beskriver samtal om värdegrundsfrågor, värdegrundsstunder, qvintusreglerna (långsiktig och systematisk arbetsmetod för att utveckla elevernas färdigheter), litteratur i ämnet, kooperativt lärande, arbete med återvinning, rollspel, filmer, diskussionsfrågor, samtal om lika-olika- utifrån att vi har olika behov och förutsättningar, städdagar, elever som tar ansvar för inomhus- och utomhusmiljön, utflykter i närmiljön, enkäter där värdegrundsfrågor såsom ansvar, trivsel, demokrati, omsorg m.m. lyfts.

De två sista frågorna i enkäten där rektorer ska värdera skolenhetens arbete med att motverka diskriminering och kränkande särbehandling blir resultatet i genomsnitt 2,9 och när det gäller att alla elever får inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll värderar man det till 2,8. Slutsatsen är att målen är *delvis uppfyllda* och skillnaderna till de tidigare resultaten är marginella. De skattas trots allt lägst och dessa två områden är kanske skolans svåraste och största utmaningar. Motverka diskriminering och kränkningar är ett arbete som man lägger ned mycket tid på vilket också behövs. En rektor beskriver arbetet så här:

Pedagogerna samtalar regelbundet med eleverna om hur man ska vara gentemot varandra, t.ex. vad och hur man uttrycker sig. Eleverna ges konkreta tips, råd samt strategier hur man kan handla i besvärliga situationer. Pedagogerna gör aktiva val av film, litteratur och annat stoff som berör ovanstående ämnen. Pedagogerna har allmän undervisning om mänskliga rättigheter, arbete med skolans likabehandlingsplan, direkt agerande från vuxna då något händer. Vid konflikter, diskriminering eller kränkning tar

¹¹ Citat av en av kommunens rektorer

mentorer eller rastvärdar direkt tag i händelsen. Rutiner för anmälan om kräkning till nämnden finns.¹²

Utvecklingsområden

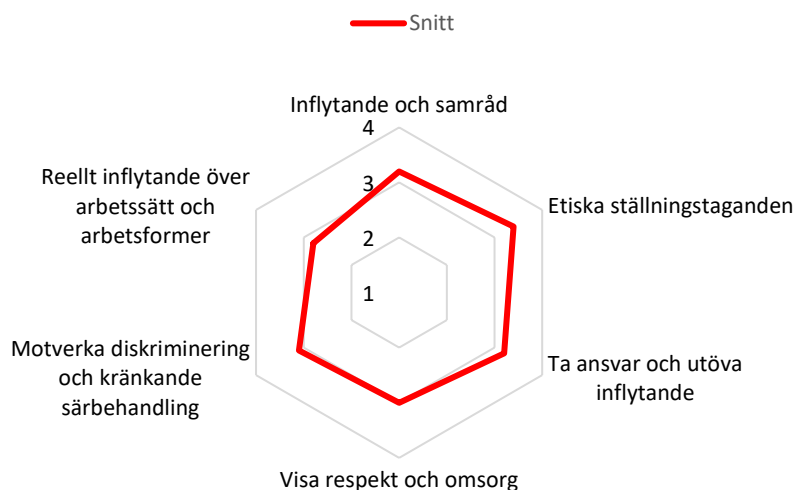
- Utveckla forum för samråd; Tydliggöra skolans utbildningsuppdrag och innebörden av föräldrainflytande
- Föräldrastödsutbildningar, skolans första uppdrag är utbildning för elever men idag får skolan ägna allt mer tid till att ge vårdnadshavare stöd i frågor som rör föräldraskapet

Grundskola

Måluppfyllelse

Även grundskolans måluppfyllelse bygger på den enkät som avdelningschef lämnat till rektorerna för självskattning av i vilken grad man arbetat med inflytande och samråd, i vilken grad eleverna getts förutsättningar att utveckla olika förmågor när det gäller mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar, ansvarstagande, respekt/omsorg, i vilken omfattning skolenheterna arbetat för att motverka diskriminering och kränkande särbehandling samt gett eleverna ett reellt inflytande över arbetssätt och arbetsformer. Enkäten är sammanställd i en 4-gradig självvärderingskala där ”Inte uppfyllt” motsvarar (1) och ”Helt uppfyllt” (4).

Grundskolornas skattade måluppfyllelse

¹² Citat av en av kommunens rektorer

I enkäten skattar rektorerna *Inflytande och samråd* till 3,2 ”uppfyllt i hög grad”. Här lyfter man föräldramöten som ett viktigt forum för dialog där bl.a. aktuella frågeställningar från vårdnadshavare diskuteras men även föreläsningar, inskolnings- och utskolningssamtal, föräldramötesguide där man lyfter och diskuterar olika ämnen i olika årskurser men framför allt framhålls en öppen och direkt återkopplande dialog med vårdnadshavare, inte minst när det gäller arbetet med elever i behov av särskilt stöd.

Elevernas inflytande beskrivs som formella och informella möten, planering av aktiviteter och av inomhus- och utomhusmiljö m.m. En rektor beskriver det så här:

*”...den är god, vi har ett aktivt och bra elevråd på såväl mellan som högstadiet. Ju yngre barn desto mer fokus på fysisk skolmiljö såsom lekytor och rastaktiviteter. Ju äldre barn handlar det oftare om antalet prov, inlämningsuppgifter och social miljö i skolan. Vi ser att vi har under året haft ett antal goda saker elevrådet bidragit med som kommer från eleverna själva. En sak att lyfta i rapporten är det kvällar vi hade öppet i Uppis för eleverna på högstadiet. Det blev toppen och mycket uppskattade aktiviteter i skolmiljön som byggde på att eleverna ska lära känna varandra och tycka om skolan. Tyvärr satte Covid-19 stopp för fortsatta kvällar.”*¹³

De två områden som skattas högst av rektorerna är hur eleverna ges förutsättning att utveckla sin förmåga att *göra etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar* som värderas till 3,4, och *tar ansvar för och utövar inflytande över den sociala, kulturella och fysiska miljön* värderas till 3,2. Rektorerna beskriver ett omfattande arbete med ”värdegrundsstunder”, boksamtal med etiska dilemman, filmer med efterföljande diskussioner, miljöråd, elevtrygghetsteam, arbete med regler och rutiner, uppstarts dagar med samarbetsövningar, mentorsamtal, tema-veckor, temadagar kring mångfald och gemensam värdegrund, FN-dagen m.m. Struktur och tydliga rutiner lyfts som ett sätt att skapa en lugn och trygg lärandemiljö vilket i sin tur ger alla elever möjlighet att komma till tals och skapa tid för olika former av etiska samtal och inflytande.

Det område som får lägst betyg i självskattningen är i vilken omfattning eleverna *ges reellt inflytande över arbetsätt och arbetsformer och undervisningens innehåll* vilket skattas till 2,8, ”delvis uppfyllt”. Det stämmer väl överens med resultatet för skolenkäten VT 2020. Piteå har ett bättre resultat än deltagande skolor avseende alla områden förutom inflytande över arbetsätt och arbetsformer samt vilket inflytande eleverna har på undervisningens innehåll.

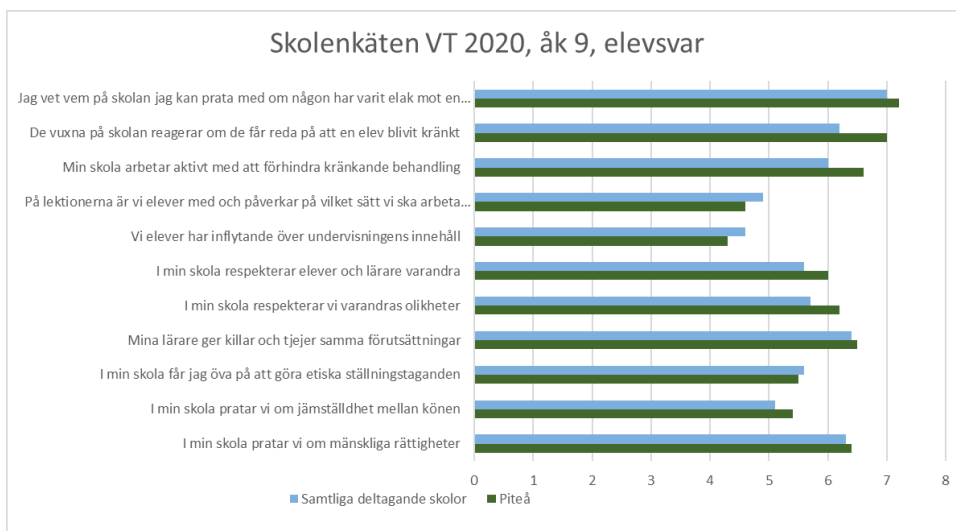
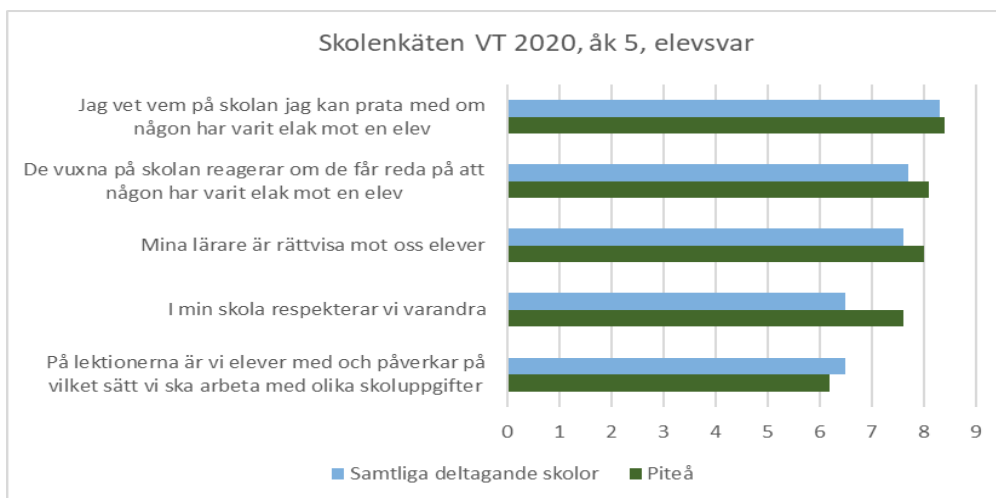
En skola lyfter fram en speciell arbetsmetod för elevinflytandet - KL, Kooperativt lärande:

Alla elever får ett reellt inflytande att påverka arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll genom både de metoder, strukturer som KL vilar på. Men framförallt genom den underliggande värdegrund och kunskapssyn, där kunskaper och värden som det svenska samhället och skollagen vilar på genomsyrar hela skolans miljö och förhållningssätt. Eleverna arbetar i nära

¹³ Citat av en av kommunens rektorer

samarbete med varandra och utvecklar kunskaper om vårt samhälles gemensamma värderingar. KL möjliggör att skollagskrivningen 1:4§ kommer till uttryck i praktisk och vardaglig handling på ett exceptionellt sätt. Forskning visar att KL leder till ökad trygghet, lärande och inkluderingen, där kunskaper och demokratiska värden befastes bättre och en högre grad av djupare resonemang och strategier för metakognition hos eleverna. Arbetsättet ger även eleverna möjlighet att hitta fler lösningsvarianter och stärkt appliceringsförmåga. Förhållningssätten inom KL leder till ökad elevaktivitet, större elevengagemang och inkludering.¹⁴

Det som är glädjande är att skolornas arbete med respekt, hur de vuxna reagerar om någon blivit kränkt eller hur skolan aktivt arbetar för att förhindra kränkande särbehandling skattas

¹⁴ Citat av en av kommunens rektorer

allra högst av eleverna och är de områden där Piteå ”sticker ut” i förhållande till samtliga deltagande skolor.

Strategi för hållbarhet i grundskolan

På samtliga kommunens skolor ska det finnas en medvetenhet om vikten av att minimera mängden avfall. I första hand bör detta ske genom att varje enhet har god kontroll på vad som köps eller tas in till verksamheten. Målet är att identifiera och minimera onödiga inköp. Det material som köps in bör, där det är möjligt, ha en lång livslängd och låg klimatpåverkan.

Det avfall som uppstår i verksamheten ska sorteras i ändamålsenliga kärl. Ambitionen är att inte bara att källsortera det avfall som uppstår utan även att kontinuerligt minska mängden avfall.¹⁵

Samtliga skolenheter inom för- grund och gymnasieskola innehar Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling”. Enheterna sätter vart tredje år upp nya målsättningar för vad man vill åstadkomma när det gäller ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Arbetet drivs av respektive enhet och syftar till att både öka kunskapen om miljö och klimat och hur vi kan leva på ett mer hållbart sätt.¹⁶

Barn och ungdomar med funktionsvariationer ska ha god tillgänglighet i våra nybyggda lokaler. Det innebär att man ska kunna röra sig fritt med rullstol eller rollator på avdelningen eller i skolan. Lokalerna ska dessutom vara färgkodade så att även synsvaga barn och medarbetare ska kunna orientera sig. Även utemiljön ska vara anpassad efter barn med funktionsvariationer. Det ska finnas hårdgjorda ytor som gör det möjligt för alla att nå och använda den lekutrustning som finns. Lekutrustning där ett fall skulle kunna medföra att barn skadas måste ha ett fallområde med speciell sand och inom dessa områden går det inte att ta sig fram med rullstol eller rollator. I de fallen blir då nödvändigt att en vuxen hjälper till för att dessa barn ska kunna nå lekutrustningen.¹⁷

I och med att barnkonventionen har blivit lag så har utbildningsförvaltningen valt att ha ”barnets bästa” som övergripande princip under vilket även övriga artiklar i barnkonventionen ryms. I beslut där olika intressen ska vägas mot varandra ska principen om barnets bästa vara vägledande.

När vi gör större förändringar där barnen påverkas på ett konkret sätt, t.ex. förändringar i barnens inne- eller utemiljö, så ska barnen inkluderas i processen genom olika grader av delaktighet och inflytande (se bild 1.1.). Vilken typ av delaktighet avgörs dels av frågans karaktär men också utifrån barnets ålder och mognad.¹⁸

¹⁵ *Strategi för hållbarhet 2020-2022*, Utbildningsförvaltningen, 2020-04-28, sid. 4

¹⁶ *Ibid.*, sid. 4

¹⁷ *Ibid.*, sid. 6

¹⁸ *Ibid.*, sid. 4

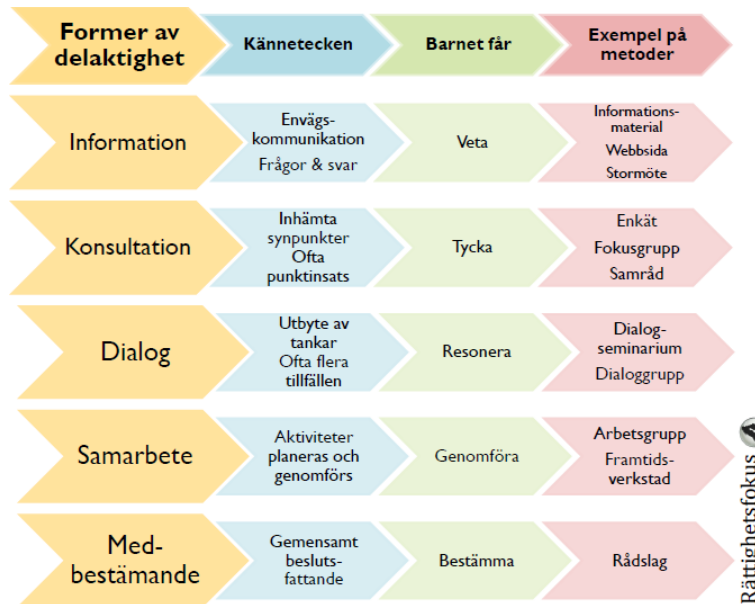

Bild 1.1: Former av delaktighet, Källa Rättighetsfokus¹⁹

Utvecklingsområden

- Göra eleverna mera delaktiga och få ett reellt inflytande över arbetssätt och arbetsformer
- Mångfald och jämställdhet; bl a genom tjejgrupp på en högstadieskola för att stärka flickors identitet och resonera kring mångfald och inkludering.
- Gemensam fortbildning för skolornas trygghetsteam i förebyggande arbete för en Hälsöfrämjande skola
- Fler socionomer i skolan

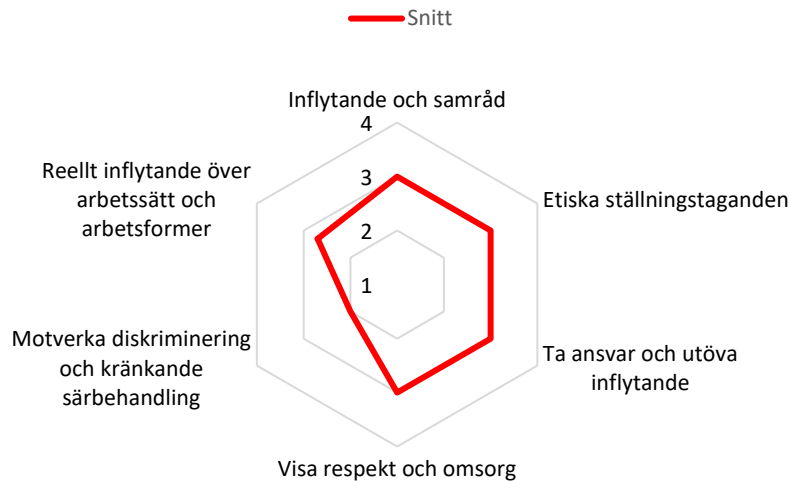
Grundskolan

Rönnskolan i Piteå bedriver, utöver grundskola (inkl. inriktningen träningskola) även förskoleklass och fritidshem för elever inom grundskolan. Nedanstående självskattning är ett sammanlagt snitt för alla tre verksamheterna på Rönnskolan.

¹⁹ Strategi för hållbarhet 2020-2022, Utbildningsförvaltningen, 2020-04-28, sid. 5

Rönnskolans skattade måluppfyllelse

Förskoleklass, särskolan

Förskoleklassen har arbetat med skolans gemensamma temaområde ”Hälsa och hållbarhet”. De vistas mycket ute i naturen, pratar om vad som påverkar på ett mycket enkelt sätt och deltog i skräpplockardagen tillsammans med övriga på skolan. Personalen har ett nära samarbete med vårdnadshavare och information om verksamheten ges regelbundet. Eleverna ges inflytande i vardagsnära aktiviteter efter förmåga och förskoleklassen genomför aktiviteter som tränar socialt samspel på både raster och lektionstid. Eleverna får träna på att jobba i olika konstellationer och på att lyssna till och respektera/acceptera sina gruppmedlemmar. Förskoleklassen i särskolan bedömer att de uppfyller alla målområden i *hög grad (3,0)* förutom avseende inflytande och kränkande särbehandling. Förskoleklassen har haft en alldeles för liten lokal vilket har inneburit att utagerande beteenden och kränkningar mellan elever har varit svårare än vanligt att hantera.

Grundsärskola

Genom en kontinuerlig individanpassad kommunikation har grundsärskolan möjlighet till god samverkan och en tät kontakt med vårdnadshavare. De spontana kontakterna vid hämtning och lämning, telefon eller sms ger mer informell information vilket ger bra samverkan. Grundsärskolan har elevråd med representanter från både elever som läser ämnen och elever som läser ämnesområden. Lärarna har arbetat med att synliggöra elevernas framsteg genom bl.a. kamratbedömning, att eleverna får säga en positiv sak om sin klasskamrats arbete/framförande. Eleverna ges kontinuerligt tillfällen i att träna sig i demokratiska beslut, göra egna val och att fatta beslut. Ett mål är att eleverna blir medvetna om att de har möjlighet att påverka. I ”Hälsa- och hållbarhetstemat” har utvecklingsgruppen tagit fram ett årshjul med olika undervisningsaktiviteter som genomförts i klasser eller tillsammans i större grupper. I självskattning bedömer grundsärskolans rektor att de når målen i *hög grad (3,0)* på alla områden förutom kränkande särbehandling vilket hänvisas till lokalerna beskaffenhet. Rönnskolans personal har under föregående läsår arbetat med

Skolverkets modul för grundskola som heter "Tillit, läsning och demokrati". I utbildningen ingår att bland annat, på olika sätt, utforma och prova arbetssätt som utvecklar inflytande, valkompetens, demokratiska förhållningssätt för vår målgrupp.

Fritidshem, särskolan

Fritidshemmet använder förutom daglig kontakt även Tempus för kommunikation och en blogg där de visar och berättar om verksamheten. De genomför aktiviteter som inkluderar hållbarhet ur olika aspekter. De sopsorterar tillsammans med eleverna, uppmärksammar skräp i naturen och personalen ska vara förebilder för eleverna när det gäller att konsumera förbrukningsmaterial. Utifrån barnens ålder och mognad resonerar de med eleverna om hur egna handlingar kan påverka andra. De arbetar för att hjälpa barnen att sätta ord på känslor och att förstå hur känslan hänger ihop med en handling. Många elever är impulsstyrda och kan kränka andra medvetet eller omedvetet, vuxna behöver därför finnas nära för att hjälpa. Fritidsråd genomförs där barnen ges möjlighet påverka och vara delaktiga i fritids planering och utvärdering och eleverna ges möjlighet att ansvara för vissa aktiviteter. Mångfald arbetar de med genom att läsa böcker eller visa filmer som visar variation av människor, som bryter mot normer, som utmanar givna föreställningar etc.

Utvecklingsområden, Grundskolans hela verksamhet

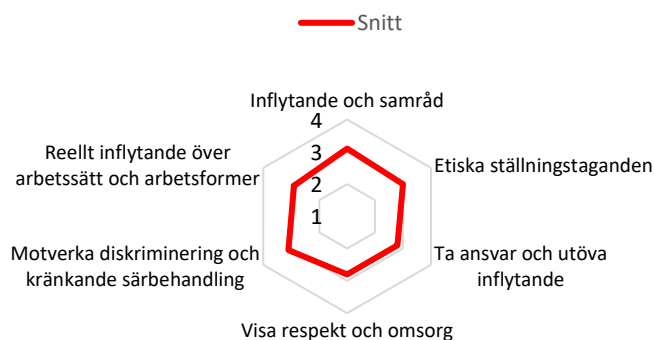
- Skapa lärmiljöer som ger utrymme till samarbete på det sätt som eleverna har behov av; både i gruppssammanhang men även utifrån enskilda elevers specifika behov.
- Ge eleverna ansvar att planera och genomföra aktiviteter och dokumentera mer genom foto/film för att sedan kunna utvärdera med eleverna.

Fritidshem nulägesbedömning

Måluppfyllelse

Fritidshemmens skattade måluppfyllelse

När det gäller inflytande och samråd bedömer rektorerna (i tidigare beskriven enkätundersökning) att man når målet i ”*hög grad*”, 3,1. Det som beskrivs är olika former av elevinflytande. Eleverna görs delaktiga i planeringen av verksamheten genom sk ”fritidsråd”, stormöten eller enkäter. Man beskriver en verksamhet bestående av verkstäder och anpassade lekmiljöer utifrån elevernas intressen och åsikter.

Vid pedagogisk planering har vi en fast punkt angående elevers delaktighet. Hela vår verksamhet grundas på samråd med eleverna, de har ett stort inflytande på undervisningens innehåll. Elevernas intressen tillvaratas och implementeras i undervisningen. Eleverna är delaktiga i utvärderingsarbetet.²⁰

Många rektorer beskriver daglig kontakt med de föräldrar som hämtar/lämnar sina barn på fritidshemmet. Öppet klimat och ett gott samarbete med hemmen är en framgångsfaktor. Tydlighet och rutiner skapar trygghet för både elever och föräldrar. Information sker via månadsbrev i Tempus, föräldramöten, ”Drop-in”-fika, blogg via tempus och forum för samråd. Det är med andra ord både formella och informella möten som ger möjlighet till delaktighet och inflytande.

Rektorerna bedömer att elevernas ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att ta ansvar och utöva inflytande över den sociala, kulturella och fysiska miljön samt att visa respekt och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv som lägst dvs 2,8, ”*delvis uppfyllt*”. Trots det beskrivs ett fantastiskt arbete och dagliga samtal kring värdegrundsfrågor.

Detta stämmer väl med målen i skolans arbete med Skola för hållbar utveckling och alla fritidsavdelningar har arbetat mot dessa mål. Under hösten

²⁰ Citat av en av kommunens rektorer

fick all personal fortbildning om barnkonventionen och arbetade sedan tillsammans med eleverna vidare med detta. När det varit temadag har eleverna under fritidstid fortsatt arbeta inom samma område. Alla avdelningar har arbetat med sopsortering och vikten av att vara rädd om miljön både i skolan och i ett större perspektiv²¹

På flera av fritidshemmen har fritidspedagoger ett särskilt ansvar för olika former av sociala aktiviteter såsom rastaktiviteter, samarbetsövningar, temadagar m.m. och är ofta nyckelpersoner i skolornas ”trygghetsteam” eller liknade. Trygghetsteamerna har ofta ett nära samarbete med skolans elevhälsoteam och rektorerna har skattat fritidshemmens arbete med att motverka diskriminering och kränkande särbehandling till 3,1 ”uppfyllt i hög grad.”

Utvecklingsområden, fritidshem

- En utmaning är att locka elever till andra aktiviteter än digitala.
- Samverkan mellan olika fritidshemsavdelningar som i sin tur ger möjlighet att dela gruppen i mindre vid olika aktiviteter.
- Utveckla mångfaldsarbetet.

Gymnasiet nulägesbedömning

Uppskattad måluppfyllelse

Rektorernas och verksamhetens samlade bedömning för de aktuella läroplansområdena är att målen uppfylls i hög grad. Resultatet från bedömningarna på de sex skolenheterna vid Strömbackaskolan, har lagts samman till ett övergripande diagram. Risken med den typen av aggregering är att man missar avvikelser på enskilda enheter. För att kompensera detta har istället eventuella avvikelser berörts i texten utifrån de analyser som inkommit från de olika skolenheterna. Skolinspektionens elevenkät har använts för att komplettera underlaget.

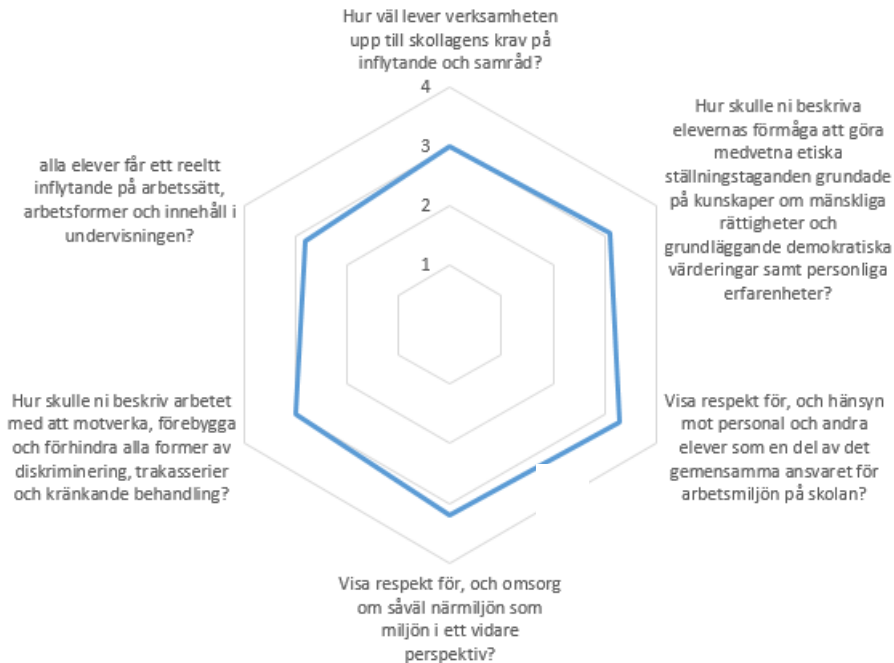
Målet helt uppfyllt = 4

Målet uppfyllt i hög grad = 3

Målet delvis uppfyllt = 2

Målet ej uppfyllt = 1

²¹ Citat av en av kommunens rektorer

Inflytande

När det gäller frågan om alla elever har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen, så är det den fråga som rektorerna skattar lägst. De olika skolenheterna beskriver många olika aktiviteter och förhållningssätt som bidrar till att möjliggöra elevers inflytande över sin utbildning.

I det dagliga arbetet har mentorer en viktig roll för att fånga upp elevernas synpunkter och behov i utbildningen. Den dialogen syftar till att eleven ska kunna ha inflytande över sina studier och sin studiesituation. Mentorstiden som ligger inlagd i schemat varje vecka är ett viktigt forum för dessa samtal. Men varje lärare har också ansvaret för att bereda eleverna möjlighet till inflytande i sitt specifika ämne. Det är viktigt att skapa en god relation med eleverna som kan bidra till att en dialog kan föras kring upplägg, innehåll och ansvar inom ramen för styrdokumenten.

Samtliga skolenheter har väl fungerande elevråd som leds av rektor vid skolenheten. De har återkommande träffar ca en gång per månad och där förs dialog kring hur utbildningen fungerar på klassrumsnivå men också på övergripande organisationsnivå.

I Skolinspektionens enkät anger 50 % av Piteås gymnasieelever åk 2 positiva svar när det gäller inflytande över undervisningens innehåll, vilket är i paritet eller något högre än riksgenomsnittet. 70 % av eleverna anger att de upplever sig ha inflytande över skoluppgifterna. Där ligger Piteå på ett medelvärde på 6,1 medan riket ligger på 5,8. Detta är den enskilda fråga som avviker mest i förhållande till riksnittet.

Eleverna är delaktiga och har inflytande när det gäller arbetsområden, redovisningsformer, klassråd, elevråd och ordningsregler. Vi arbetar för en likvärdig utbildning genom individanpassning, stöd i arbetsprocess, trygghet och tillåtande klimat så att eleverna vågar fråga om de inte förstår.²²

Undersökningar visar att tjejer som läser på mansdominerade yrkesprogram, ofta upplever en machokultur och av den anledningen har rektor på skolenhet Magne startat ett tjejnätverk för att fånga upp synpunkter på förbättringsområden, fånga upp frågor och upplevelser samt för att stärka de kvinnliga eleverna genom gemensamma strukturerade samtal.

På skolenhet Hugin har man under flera år arbetat med att elever ska få större inflytande över sin utbildning, t.ex. planeringar, examinationsformer och lektionsupplägg. Lärarna har arbetat för att lyssna på eleverna och samarbeta för att få tillstånd en jämnare arbetsbelastning. Att uppleva inflytande är en del i förståelsen för demokrati och vid intervjuer som gjorts med eleverna är de mycket positiva till skolenhetens arbete med demokratiuppdraget.

Etiska ställningstaganden

Rektorer har med sin personal skattat att målet är uppfyllt i hög grad. Värdegrundsarbetet genomsyrar verksamheten och personal och rektorer är måna om att ta tag i konflikter direkt. I Skolinspektionens enkät anger 75 % av eleverna att "I min skola pratar vi om mänskliga rättigheter". Detta är samma nivå som riket i stort utifrån index och medelvärde.

När det gäller att öva sig på att göra etiska ställningstaganden svarar 45 % av eleverna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra i Skolinspektionens elevenkät. Resultatet ligger på samma nivå som snittet i riket. I skattningen anger en skolenhet att detta mål är delvis uppfyllt. Två skolenheter anger att målet är helt uppfyllt och tre enheter skattar målet som uppfyllt i hög grad.

På skolenhet Mjölner, som är den enhet som skattar målet lägst, har man på mentorstiden ett gemensamt koncept, där mentorerna följer ett veckoschema med aktiviteter som syftar till att förankra mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar. Flera av dessa övningar har tagits fram specifikt för att spegla elevgruppens framtida yrkesval. Arbete med värdegrundsfrågor har varit i fokus under många år.

Rektor på skolenhet Magne beskriver vikten av att skapa en god arbetsmiljö för både personal och elever, en arbetsmiljö som genomsyras av Strömbäckaskolans värdegrund. I klasserna, på elevråd, på arbetsplatsträffar och föräldramöten, diskuterar och pratar man om människors lika värde, medmänsklighet och civilkurage, vikten av att verka för ett respektfullt förhållningssätt och en nolltolerans mot kränkningar.

²² Citat av en av kommunens rektorer

Från skolenhet Mimer rapporterar man att demokratibegreppet går som en röd tråd genom hela utbildningen. På introduktionsprogrammet har man aktivt satsat på att lyfta mänskliga rättigheter och demokratibegreppet både som tema och inkluderat i den ordinarie undervisningen. Ett syfte är att arbeta främjande och förebyggande för att motverka hedersrelaterad problematik, ett område där man även kan se ett behov av att stärka kunskaperna hos personalen för att kunna arbeta proaktivt och akut.

Arbetsmiljö, närmiljö, miljö i ett vidareperspektiv

Frågor som rör respekt och omsorg om närmiljö och miljö är centrala i verksamheten. Strömbacka är certifierad för ”Skola för hållbar utveckling”. Miljöfrågorna är återkommande i många kurser och på yrkesprogrammen är miljöaspekterna en naturlig del av utbildningen.

Liksom i övriga av kommunens förskolor och skolor finns det på Strömbackaskolan en medvetenhet om vikten av att minimera mängden avfall. I första hand genom att varje enhet har god kontroll på vad som köps eller tas in till verksamheten. Målet är att identifiera och minimera onödiga inköp. Det material som köps in bör, där det är möjligt, ha en lång livslängd och låg klimatpåverkan.²³

Det avfall som uppstår i verksamheten ska sorteras i ändamålsenliga kärl. Ambitionen är att inte bara källsortera det avfall som uppstår utan även att kontinuerligt minska mängden avfall.²⁴

På skolenhet Mjölner har de flesta karaktärsämneslärare genomgått en utbildning som heter ”Nya glasögon”. Denna utbildning handlar om hur man ska tänka miljömässigt kring material och återvinning inom byggbranschen. På Restaurangprogrammet undervisar man eleverna i möjligheten att ta tillvara på svinprodukter i matlagningen och lärarna som arbetar med ungt företagande (UF) på Strömbackaskolan stimulerar eleverna att jobba med hållbara produkter samt fokus på hållbarhet i UF-företagen.

Klimatfrågan är återkommande i undervisningen och Strömbackaskolan har genomfört ett stort EU-projekt där klimat och miljö var utgångspunkten - ”*Students climate report*”. Utöver detta är två nya klimatprojekt beviljade via Erasmus+.

De frågor som rör miljö och arbetsmiljö, är de frågor som skattas högst när det gäller måluppfyllelse av skolenheterna. Frågor som rör arbetsmiljö är återkommande på mentorstid och i elevråden. Samtliga skolenheter har utbildade elevskyddsombud. På yrkesprogram som utbildar elever i verkstadsmiljö medverkar elevskyddsombuden vid skyddsronder.

Skolinspektionen ställer i sin enkät till eleverna frågan om elever följer de ordningsregler som finns samt om eleverna är med och tar fram de ordningsregler som finns. På båda dessa frågor ligger värdet för Piteås gymnasieelever högre än det genomsnittliga värdet för skolor i landet.

²³ *Strategi för hållbarhet 2020-2022*, Utbildningsförvaltningen, 2020-04-28, sid. 4

²⁴ *Ibid.*, sid. 4

Diskriminering och kränkande behandling

När det gäller skolans arbete med att förhindra diskriminering och kränkande behandling svarar samtliga skolenheter att målet är uppfyllt *i hög grad*. Skolenhet Mimer sammanfattar arbetet på följande sätt: *”Vi tror på vårt proaktiva arbetssätt där vi satsar på grundläggande värderingar, där vi i det vardagliga arbetet förmedlar skolans värdegrund i ord och handling, i det lilla och i det stora. Enligt vår hypotes bidrar detta till att eleverna utvecklas till demokratiska samhällsmedborgare och bärare av skolans värdegrund i det fortsatta vuxenlivet.”*

Personalen på skolan är bärare av värdegrunden och ska utgöra goda förebilder för eleverna. På skolenhet Magne har rektor angett tonen genom att vara ute i alla klasser och pratat värdegrund. *”Alla har rätt att känna sig trygga på skolan. Ingen ska känna sig kränkt och man ska kunna vara precis som man är oavsett kön, sexualitet, bakgrund etc.”* Rektor har i klasserna pratat kring begreppet civilkurage ur ett historiskt perspektiv, och hur man själv kan agera om man ser orättvisor och hur man kan stå upp för goda värderingar.

”Min skola arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling” och ”De vuxna på skolan reagerar om de får reda på att en elev blivit kränkt” - på båda dessa frågor ställda i Skolinspektionens enkät, svarar gymnasieeleverna i Piteå något lägre än snittet på skolorna i landet. Så trots allt arbete som görs varje dag för att skapa en trygg skolmiljö, så finns det saker kvar att åtgärda eller kommunicera när det gäller denna fråga.

Rektorerna bedriver tillsammans med sin personal och elevhälsan, ett målinriktat arbete för att förebygga och följa upp eventuella kränkningar i verksamheten. Goda rutiner finns och i och med att rektorerna jobbar nära varandra kan de snabbt fånga upp problem som kan uppstå över gränserna på skolenheterna. Det bedrivs ett aktivt värdegrundsarbete på alla skolenheter. Det man däremot kan se är att det finns en diskrepans mellan personal/rektors upplevelse av ett aktivt arbete och elevernas. Detta kan man utläsa av skolinspektionens enkät. Vad detta kan bero på är svårt att avgöra. Det kan handla om att skolan inte är tillräckligt tydlig med att kommunicera hur man arbetar åtgärdande. Att eleverna inte känner till vad som händer vid eventuella kränkningar. Detta är något som skolan bör titta närmare på. För eleverna kan det skapa en större trygghet om det finns vetskap om att skolan har tydliga rutiner om det uppstår kränkningar och diskriminering.

Samhällsgemenskap med mångfald som grund

Mångfaldsfrågan är intimt sammanknippad med värdegrundsfrågan. Det handlar om synen på medmänniskor och respekten för allas lika värde. Värdegrundsarbetet är beskrivet tidigare i texten. På Strömbäckaskolan finns Kulturrådet som har ansvar för gemensamma arrangemang och föreläsningar. I många av de föreläsningar som genomförts och som alla elever kan ta del av, har mångfaldsfrågan varit tema.

Strömbäckaskolan har tillsammans med grundskolan och förskolan deltagit i ett Skolverksprojekt – nyanländas lärande. Projektet har gett oss redskap att utveckla undervisningsmetoder för nyanlända, metoder som är till gagn för alla elever. Arbetet med

språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt syftar till att förbättra undervisningen och underlätta elevernas lärande, inte minst för de nyanlända.

Många av ungdomarna som studerar vid språkintröduktion har haft svårt att hinna med att ta sig in på nationella program. Därför har yrkesintröduktion varit en väg ut i arbetslivet för många av dessa elever. De flesta av våra nyanlända elever som gått yrkesintröduktion, har kunnat gå vidare till anställning, vilket är den enskilt bästa förutsättningen för en inkludering i samhället.

På gymnasiesärskolan har man startat upp Handelsprogrammet. Man har förlagt delar av undervisningen i samma lokaler som det nationella Handels- och administrationsprogrammet. Förhoppningen är att gymnasiesärskolan ska integreras på ett mer naturligt sätt i gymnasieskolan. Gymnasiesärskolan har också genomfört ett samverkansprojekt med fordonsprogrammet i syfte att stärka känslan av inkludering och bidra till ökad förståelse elever emellan.

Utvecklingsområden

- Kompetensutveckla personalen i hedersrelaterad problematik
- Utveckla vårt arbete med kommunikering av rutiner för kränkningar och diskriminering i syfte att trygga eleverna. Implementera plan mot diskriminering och kränkande behandling i samtliga klasser så att den blir känd för alla elever

Gymnasiesärskolan

Generellt kan man säga att de allra flesta läroplansområden på gymnasiet och gymnasiesärskolan har bedömts med *målet är uppfyllt i hög grad*. Det finns en viss ovilja att sätta målet som helt uppfyllt och det beror nog framförallt på att man ser arbetet som ständigt pågående, något som aldrig blir klart, som alltid kan utvecklas.

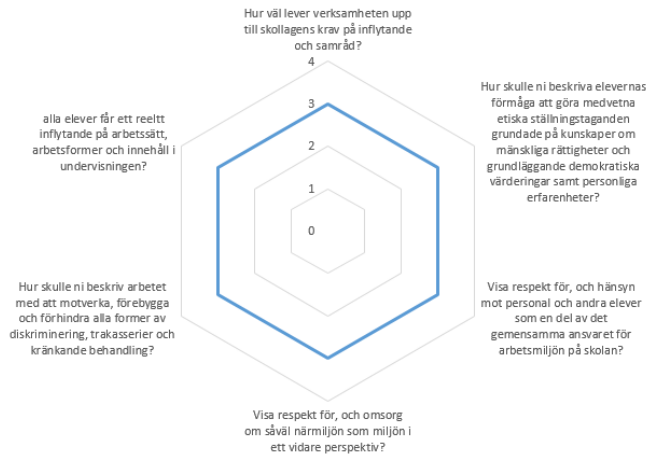
För att öka träffsäkerheten i uppföljningen, har Skolinspektionens elevenkät för gymnasieskolans åk2 delvis kunnat användas.

Målet helt uppfyllt = 4

Målet uppfyllt i hög grad = 3

Målet delvis uppfyllt = 2

Målet ej uppfyllt = 1

När det gäller måluppfyllelse för de aktuella målområdena har rektor och lärare gjort bedömningen att alla mål är uppfyllda *i hög grad*.

I syfte att öka delaktighet och inflytande samt stärka självständigheten hos eleverna, är det viktigt med individuella anpassningar för samtliga elever i gymnasiesärskolan. Eleverna får inflytande i undervisningen genom en kontinuerlig dialog med undervisande lärare. Vid mentorstiden en gång per vecka tar man upp frågor som rör studiesituation och värdegrund, mänskliga rättigheter, civillikurage etc. Elevrepresentanter från gymnasiesärskolan deltar vid skolenhetens gemensamma elevrådsmöten tillsammans med elever från Fordonsprogrammet och Industriprogrammet. Detta läsår har civillikurage och trygghet varit enhetens fokusfrågor. Elevrådsarbetet leds av rektor. Där förankras ordningsregler, plan mot diskriminering och kränkande behandling samt andra aktuella frågor som rör studier och trivsel. Verksamheten genomsyras av en aktiv dialog mellan elev, hem och skola där målet är att samtliga ska känna delaktighet och inflytande.

Centralt för utbildningen i gymnasiesärskolan är undervisning kring hur samhället fungerar och vad som förväntas av mig som medborgare i vuxenlivet.

Ett etiskt förhållningssätt på demokratiska grunder är kärnan i gymnasiesärskolans verksamhet. Personalen är viktiga som goda förebilder och de finns ständigt närvarande bland eleverna. Vuxennärvaron ökar tryggheten och bidrar till att minska konfliktsituationer mellan eleverna.

Eftersom gymnasiesärskolan fysiskt är integrerad med de övriga programmen på Strömbackaskolan, så bidrar det till att eleverna möts i vardagen mellan de olika verksamhetsformerna vilket är mycket positivt. Men det ställer också krav på att alla elever kan förstå, acceptera och respektera olikheter. En fördel är att rektorerna på Strömbacka arbetar så nära varandra. De kan då snabbt åtgärda eventuella problem som kan uppstå i kontakten mellan elever över skolenhetsgränser.

För att stärka integrationen har ett samarbetsprojekt genomförts under läsåret med elever från fordonsprogrammets åkl och gymnasiesärskolans nationella program. Samarbetet

infördes i den valbara kursen ”Material och verktyg 1”. Syftet var dels ett kunskapsutbyte, men projektet hade framförallt ett socialt syfte och ett mål att skapa ökad förståelse och bredda kontaktnätet för eleverna. Att knyta samman gymnasiesärskolan med gymnasieskolan bidrar till nya insikter om alla människors lika värde, likheter och olikheter, såväl för elever som för personal. En stärkt integration bidrar till ökad förståelse mellan elever vilket är en viktig faktor för att skapa en acceptans för en mångfaldskultur.

Utvecklingsområden, gymnasiesärskolan

Att ytterligare stärka samarbetet mellan skola och näringsliv i Piteå när det gäller elevernas arbetsplatsförlagda utbildning.

Övrigt

Den 30 oktober 2019 fattade Barn- och utbildningsnämnden beslut om att ge förvaltningschefen i uppdrag att, tillsammans med fastighetsförvaltningen, göra en översyn av omklädningsrum och toaletter med trygghet, jämställdhet och mångfald i fokus.

Duschar och omklädningsrum har varit en återkommande fråga när elevernas arbetsmiljö diskuterats och utvärderats. Det finns en samstämmig bild hos såväl elever, skolhälsa, lärare och rektorer att situationen runt duschningen och omklädning inte är tillfredsställande när det kommer till elevernas möjlighet till avskildhet och risk för att exponeras för andra. Till detta kommer risken för spridning av bilder och filmer som ökat med tillgången till smarta telefoner och sociala medier.

Tidigare har det funnits en uppfattning om att problemet med utsatthet i samband med dusch och omklädning hört till högstadierna och gymnasiet. Såväl elevhälsan som samtligt vidtalade rektorer och lärare som är verksamma inom åk 4-6 motsäger dock den bilden och menar att problemen kring duschning finns redan i dessa årskurser.²⁵

Genom olika satsningar gjorda under perioden 2012-2020 så har ungefär hälften av kommunens skolor fått duschväggar (utan dörr) och insynsskydd till sina omklädningsrum. Tyvärr har klagomålen från elever och skola fortsatt att komma, även på de skolor som utrustats med bås och insynsskydd. Idrottslärarnas och elevernas bild är endast 50 - 60% av eleverna i grundskolans åk. 4-9 och i gymnasiet duschar i samband med idrottsundervisningen.

Barn- och utbildningsnämnden beslutade därför 2020-04-29 att ge utbildningsförvaltningen i uppdrag att lyfta utredningen *Översyn omklädningsrum och duschar* med kommunens elevskyddsombud och inhämta elevskyddsombudens synpunkter. Nämnden

²⁵ *Översyn omklädningsrum och duschar*, Marklund, Fredrik och Bengtsson, Stefan, utbildningsförvaltningen 2020-03-24, sid 6

gav även förvaltningen i uppdrag att omfördela investeringsmedel för att vidta de i rapporten föreslagna åtgärderna.

Samtliga åtgärder skall vara genomförda senast januari 2022.

Ledningsgruppens rekommendation

Utifrån ovanstående analys och respektive avdelnings angivna utvecklingsområden anser förvaltningens ledningsgrupp att ett stort arbete redan pågår för att öka måluppfyllelsen ytterligare inom området "Livsmiljö, demokrati och öppenhet".

Dessutom kommer det, på kommunfullmäktiges uppdrag, att pågå riktade projekt under åren 2021-2022 kring "*Dans för alla*" och "*Hälsofrämjande skola*" som tangerar målområdet och dessa projekt kommer att redovisas kontinuerligt till nämnden.

Utbildningsförvaltningens ledningsgrupp föreslår därför att Barn- och utbildningsnämnden inte utdelar några ytterligare uppdrag i anslutning till denna kvalitetsrapport.

Piteå 2021-01-15

Malin Westling
Förvaltningschef